

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ – 8. évfolyam
Hevesy György Országos Kémiaverseny, országos döntő, Eger, 2015. május 30.

1. feladat

Szín	Betűjelek	Az anyagok neve vagy kémiai jele
sárga	<i>a, h</i>	arany (Au), kén (S vagy S ₈)
vörös (vörösbarna)	<i>d, f</i>	bauxit, vörösfoszfór (P)
kék	<i>g, i</i>	rézgálic (CuSO ₄ · 5H ₂ O), lakmusz /vagy brómtimolkék vagy univerzális indikátor/
ibolya (lila)	<i>b, e</i>	jód (I ₂), hipermangán (kálium-permanganát, KMnO ₄)

(4 × 2 pont; ha a szín és az egyik anyag jó, akkor 1 pont)

8 pont

(A sárga színhez elfogadható *a, i* vagy *h, i* is (*i* ekkor a metilnarancs indikátor), de ebben az esetben a kék színhez nem talál megfelelő párt a versenyző. Esetleges további eltérések megbeszélés tárgyát képezhetik.)

2. feladat

- a) • oxidálódik: pl. $4 \text{FeO} + \text{O}_2 = 2 \text{Fe}_2\text{O}_3$ vagy $2 \text{FeCl}_2 + \text{Cl}_2 = 2 \text{FeCl}_3$ (2)
 • redukálódik: pl. $\text{Fe}_2\text{O}_3 + 3 \text{C} = 2 \text{Fe} + 3 \text{CO}$ (2)
 • sav-bázis reakcióban vesz részt: pl. $\text{Fe}(\text{OH})_2 + 2 \text{HCl} = \text{FeCl}_2 + 2 \text{H}_2\text{O}$
 vagy $\text{Fe}_2\text{O}_3 + 6 \text{HCl} = 2 \text{FeCl}_3 + 3 \text{H}_2\text{O}$ (2)
- b) • oxidálódik: pl. $2 \text{CO} + \text{O}_2 = 2 \text{CO}_2$ (2)
 • redukálódik: pl. $\text{CO}_2 + \text{C} = 2 \text{CO}$ vagy $\text{Mg} + \text{CO}_2 = 2 \text{MgO} + \text{C}$ (2)
- c) • redoxireakcióban keletkezik: pl. $2 \text{Al} + 3 \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 + 3 \text{H}_2$ (2)
 • sav-bázis reakcióban keletkezik: pl. $2 \text{Al}(\text{OH})_3 + 3 \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 + 6 \text{H}_2\text{O}$
 vagy: pl. $\text{Al}_2\text{O}_3 + 3 \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{Al}_2(\text{SO}_4)_3 + 3 \text{H}_2\text{O}$ (2)
- d) • oxidálódik: pl. $\text{S} + \text{O}_2 = \text{SO}_2$ (1)
 • redukálódik: pl. $\text{Fe} + \text{S} = \text{FeS}$ (1)
- e) • fém-oxidból sav-bázis reakcióban keletkezik: pl. $\text{MgO} + 2 \text{HCl} = \text{MgCl}_2 + \text{H}_2\text{O}$ (2)
 • fém-oxidból redoxireakcióban keletkezik: pl. $\text{CuO} + \text{H}_2 = \text{Cu} + \text{H}_2\text{O}$ (2)

(Minden esetben a helyes anyagválasztásért a megadható pontszám fele jár. A másik fele a hibátlan egyenletrendezésért adható meg.)

20 pont

3. feladat

- a) 1. S   2. P   3. Ca   4. Fe   4 × 1 pont   (4)
- b) lila (vörös, bíborvörös, ciklámen, piros)
 $\text{Ca} + 2 \text{H}_2\text{O} = \text{Ca}(\text{OH})_2 + \text{H}_2$ (1)
- c) $\text{S} + \text{O}_2 = \text{SO}_2$ (vagy: $\text{S}_8 + 8 \text{O}_2 = 8 \text{SO}_2$, illetve: $1/8 \text{S}_8 + \text{O}_2 = \text{SO}_2$)
 $4 \text{P} + 5 \text{O}_2 = 2 \text{P}_2\text{O}_5$ vagy $4 \text{P} + 5 \text{O}_2 = \text{P}_4\text{O}_{10}$ (P₄-gyel felírva nem fogadható el)
 $2 \text{Ca} + \text{O}_2 = 2 \text{CaO}$
 $4 \text{Fe} + 3 \text{O}_2 = 2 \text{Fe}_2\text{O}_3$ 4 × 1 pont   (4)
- d) 1. $\text{SO}_2 + \text{H}_2\text{O} = \text{H}_2\text{SO}_3$
 2. $\text{P}_2\text{O}_5 + 3 \text{H}_2\text{O} = 2 \text{H}_3\text{PO}_4$ vagy $\text{P}_4\text{O}_{10} + 6 \text{H}_2\text{O} = 4 \text{H}_3\text{PO}_4$
 3. $\text{CaO} + \text{H}_2\text{O} = \text{Ca}(\text{OH})_2$
 4. Fe₂O₃, nem reagál   4 × 1 pont   (4)
- e) 4. zöld (1)
1. savas   2. savas   3. lúgos   4. semleges   Csak együtt: (1)

16 pont

4. feladat

Jel	Anyagmennyiség	Kationok száma	Anionok száma	Példavegyület
A	0,25 mol	$3 \cdot 10^{23}$	$1,5 \cdot 10^{23}$	pl. $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$
B	1/3 mol (0,33 mol)	$2 \cdot 10^{23}$	$6 \cdot 10^{23}$	pl. $\text{Fe}(\text{NO}_3)_3$
C	0,5 mol	$3 \cdot 10^{23}$	$3 \cdot 10^{23}$	pl. MgCO_3
D	0,5 mol	$3 \cdot 10^{23}$	$6 \cdot 10^{23}$	pl. $\text{Ca}(\text{NO}_3)_2$
E	1/3 mol (0,33 mol)	$4 \cdot 10^{23}$	$6 \cdot 10^{23}$	pl. $\text{Fe}_2(\text{SO}_4)_3$
F	0,25 mol	$4,5 \cdot 10^{23}$	$1,5 \cdot 10^{23}$	pl. Na_3PO_4
G	1/6 mol (0,167 mol)	$3 \cdot 10^{23}$	$2 \cdot 10^{23}$	pl. $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$

(Ha minden képlet hibátlan, de valamelyik ion nem szerepel, iononként –0,5 pont.) 14×1 pont

14 pont**5. feladat**

- a) A tömény kénsav hígul. (1)
A kénsav (higroszkópos, és így) vizet köt meg. (1)
- b) A tömény sósav is hígul. (1)
A HCl elillan az üvegből. (1)
- c) A **tömény kénsavat kell óvatosan a vízbe önteni és elkeverni.** (1)
A kénsav és a víz elegyedése erősen **exoterm folyamat.** (1)
Fordított irányú öntés esetén a víz nem süllyed a kénsav aljára, hanem felforr és **szétfröccsenti** a tömény oldatot. (1)
- d) A táblázat alapján az $1,525 \text{ g/cm}^3$ sűrűséghez 62,06 tömegszázalék tartozik. (1)
A 89 cm^3 oldat tömege: $89 \text{ cm}^3 \cdot 1,525 \text{ g/cm}^3 = 135,7 \text{ g}$.
Ebben lévő kénsav: $135,7 \text{ g} \cdot 0,6206 = 84,22 \text{ g}$ (1)
Az eredeti kénsavoldatban is ennyi volt, a térfogata 50 cm^3 , így a koncentrációja:
 $84,22 \text{ g} / 0,0500 \text{ dm}^3 = 1684,4 \text{ g/dm}^3$. (1)
Ez a táblázat szerint kb. $1,825 \text{ g/cm}^3$ sűrűségnek felel meg. (1)
Az 50 cm^3 kénsavoldat tömege: $50 \text{ cm}^3 \cdot 1,825 \text{ g/cm}^3 = 91,25 \text{ g}$ (1)
A tömény kénsavoldat: $84,22 \text{ g} / 91,25 \text{ g} = 0,923$, azaz **92,3 tömegszázalékos** volt. (1)
A hozzákevert víz: $135,7 \text{ g} - 91,25 \text{ g} = 44,45 \text{ g}$, azaz kb. **44,5 cm³** (1)

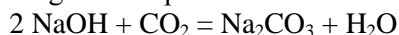
14 pont**6. feladat**

- a) $2 \cdot 197 \text{ g Au}$: 2 mol. (1)
Az egyenlet szerint 2 mol aranyhoz 6 mol salétromsav szükséges. (1)
A felesleget is figyelembe véve $5 \times 6 \text{ mol} = 30 \text{ mol HNO}_3$ kell. (1)
A salétromsavoldat térfogata:
 $30 \text{ mol} \xrightarrow{\cdot 63 \text{ g/mol}} 1890 \text{ g HNO}_3 \xrightarrow{: 0,65} 2908 \text{ g oldat} \xrightarrow{: 1,39 \text{ g/cm}^3} 2092 \text{ cm}^3$ (3)
Az egyenlet szerint 2 mol aranyhoz 8 mol HCl szükséges. (1)
A felesleget is figyelembe véve $5 \times 8 \text{ mol} = 40 \text{ mol HCl}$ kell. (1)
 $40 \text{ mol} \xrightarrow{\cdot 36,5 \text{ g/mol}} 1460 \text{ g HCl} \xrightarrow{: 0,38} 3842 \text{ g oldat} \xrightarrow{: 1,19 \text{ g/cm}^3} 3229 \text{ cm}^3$ (3)
A salétromsav a meghatározó, így a **salétromsavoldatból 2,09 dm³ (2,1 dm³)**,
a **sósavból 2,09 dm³ $\cdot$ 3 = 6,27 dm³ (6,3 dm³)** kell. (1)
- b) 2 mol Au-ból 2 mol HAuCl_4 keletkezik, amelynek a tömege: **680 g** (2)

14 pont

7. feladat

a) Megköti a képződött szén-dioxidot. (1)

(1 pont a helyes képletekért, 1 pont a rendezésért) (2)

(Két egyenletben is elfogadható: $\text{H}_2\text{O} + \text{CO}_2$ majd $\text{H}_2\text{CO}_3 + 2 \text{NaOH}$ reakció;

a $\text{NaOH} + \text{CO}_2 = \text{NaHCO}_3$ egyenletért *nem jár pont*, mivel a szövegből világosan kiderül, hogy a NaOH van jelentős feleslegben.)

b) $0,608 \text{ g} : 18 \text{ g/mol} = 0,0338 \text{ mol}$ víz képződött (1)

$2,23 \text{ g} : 44 \text{ g/mol} = 0,0507 \text{ mol}$ szén-dioxid képződött (1)

c) $1,00 \text{ g}$ vomitoxin: $1/296 \text{ mol} = 0,00338 \text{ mol}$ (1)

$0,0338 \text{ mol} : 0,00338 \text{ mol} = 10$ -szeres anyagmennyiségű víz képződött, (1)

ezért 20 hidrogénatomot tartalmaz a vegyület (1)

$0,0507 \text{ mol} : 0,00338 \text{ mol} = 15$ -szörös anyagmennyiségű CO_2 képződött, (1)

ezért 15 szénatomot tartalmaz a vegyület. (1)

(Másképpen:

$1,00 \text{ g}$ vomitoxinból $0,0338 \text{ mol H}_2\text{O}$ és $0,0507 \text{ mol CO}_2$

<u>296 g vomitoxinból</u>	<u>x</u>	<u>y</u>	
--	-----------------------	-----------------------	--

$x = 10 \text{ mol H}_2\text{O}$	$\rightarrow$	20 H	/1/
----------------------------------	---------------	----------------	-----

$y = 15 \text{ mol CO}_2$	$\rightarrow$	15 C	/2/
---------------------------	---------------	----------------	-----

d) Oxigént tartalmazhat. (1)

Azért csak ezt, mert szén-dioxidon és vízen kívül más égéstermék nem keletkezett. (1)

e) $296 \text{ g/mol} - 20 \cdot 1 \text{ g/mol} - 15 \cdot 12 \text{ g/mol} = 96 \text{ g/mol}$ (1)

$96 \text{ g/mol} : 16 \text{ g/mol} = 6$ oxigénatom (1)

A vomitoxin képlete tehát: $\text{C}_{15}\text{H}_{20}\text{O}_6$ (1)

(Képlete:

14 pont

